

GYÉKÉNY- ÉS KÁKASZÖVÉS HAGYOMÁNYAI

A különböző növényi anyagok szövésének hagyomány egészen a régmúltba nyúlik vissza. Az eredetét nem tudjuk pontosan meghatározni. Ami tény, hogy Móra Ferenc talált gyékényszövésrel készült halotti takarót honfoglaláskori sírban. Viszont az nem egyértelmű, hogy a szövés technikáját hozták-e magukkal a honfoglaló magyarok, vagy ezen a területen élő népektől vették át. A gyékény szavunk ótörök eredetű jövevényszó, mely nemcsak a növényt jelöli, hanem az abból szövésrel készített tárgyat is.

Mielőtt a hazai gyékény- és kákaszövést taglalnánk, tegyünk egy rövid kitekintést Európá más országaiba, hogy ott mennyire volt jelen ez a technika.

Európán belül a legépebben fennmaradt és a legrégebbi szövött gyékényszőnyeg **Franciaországban** található. Ez Clavauxi Szent Bernárd halotti szőnyege 1153-ból.

Napjainkban a franciák bár dolgoznak gyékénnyel és kárával is, de a szövés technikáját nem használják.

Olaszország Pó-deltavidéke, Villanova település

Az első írásos fonásra, szövésre utaló említés a 9. századból származik. 5 növényt (nád, gyékény, káka, sás és békaszittyó) gyűjtöttek a deltavidéken, és mindegyiket feldolgozták. az 1800-as években céget alapítottak, fénykorában 800 fő dolgozott. A gyékény szövését állított kereten végzik. Napjainkban visszatartás, oktatás folyik. Skanzenben bemutató, kiállítás, fesztivál. <https://ecomuseoerbepalustri.it/>

Portugália

Porto de Mos település és környéke szövessel foglalkozott, azonban az 1950-es évek után már csak kis haszonnal tudták eladni a portékákat. Sokan felhagytak vele. Napjainkban a szövés újjáélesztése modern dizájnnal történik. www.victoria-handmade.com

Weaving machine - Credit Luisa Paixão

Weaving machine - Credit Luisa Paixão

A GYÉKÉNSZÖVÉS MAGYAROROSZÁGI HAGYOMÁNYAI

*A 16. századból már írásos emlékek maradtak fenn a gyékényszőnyegek használatával kapcsolatban, melyeket az ország különböző pontjain állítottak elő. A szövésnek 4 fő központja volt: **Tápé, Biharnagybajom, Cigánd és Bősárkány**. Itt fontos megemlíteni, hogy Bősárkányban bár gyékényfeldolgozás volt, de a szövés technikáját csak 19. század végén tanulták meg a tápéiaktól. A másik három településen egymástól függetlenül alakult, fejlődött a szövés menete. Így részletesebben ezt kívánom bemutatni, összehasonlítani. Ehhez három olyan írásos anyagot használtam fel, mely közel azonos időben született:*

Szűcs Sándor: A gyékény feldolgozása és eszközei a Bihar megyei Sárréten (Debreceni Szemle. 1933. 10. sz. p.393-408.)

Ébner Sándor - Gyékényszövés a Bodroglközben. Néprajzi Értesítő 1929. 21. sz. p.109–112.

Horváth Júlia: A tápéi gyékényszövés (Néprajzi Értesítő. 1939. 2-4. sz. p.204-215.)

BIHARNAGYBAJOM	CIGÁND	TÁPÉ
Az alapanyag helyi elnevezése:		
<i>Szövéshez használt:</i> mogyorógyíkiny (Typha angustifolia) <i>Egyéb fonáshoz használatos:</i> hátigyíkiny (Typha latifolia)	<i>Szövéshez használt:</i> magyar gyékény (Typha angustifolia) <i>Egyéb fonáshoz használatos:</i> lúgyékény (Typha latifolia)	<i>Szövéshez használt:</i> húsos gyékény (Typha angustifolia) <i>Egyéb fonáshoz használatos:</i> vajas gyékény (Typha latifolia)
A szövés eszközei:		
<i>Nagyszövő (4x2 méteres):</i> Beleállva szóttek ágas, talp zuboly borda nyakvas, fordítóvas <i>Rövidszövő (2x1,17 méteres)</i> elé állva szóttek és fordították a szövést	Eszváta Beleállva szóttek láb, talp zuboly borda	<i>Földön szövés</i> földön ülve, alacsonyan volt karó átalfa borda <i>Rámában szövés</i> 2 db négy lábú bak 2 db görgő vaspánttal és csibával
Készítmények:		
<i>Ponyvák</i> -3 rőfös – hacura: hijából szövik, gyenge minőségű csomagoláshoz -negyedfél rőfös: jovából szövik, jó minőségű, mindenféle használták -öt rőfös: beliből szövik, csak megrendelésre, nagyon jó minőségű. Ekhós szekér ponyva és sátorponyva	<i>Ponyvák, szőnyegek</i> munkákhoz: hordáshoz, repcenyomtatáshoz, búzaszárítás sátorponyva zsidó kukucskasátor	<i>Szatyrok:</i> deákszatyor molnárszatyor (kis és nagy) rőfösszatyor pozsonyi/mészáros <i>Ponyvák</i> <i>Gyékényszék</i>
<p><i>Sajnos a három településből napjainkban már csak Tápén maradt fenn a gyékényszövés. Nyilván ez annak is köszönhető, hogy olyan termékeket tudtak szőni, mely a mindenkori igényekhez igazodott. 2013-ban felkerült a Szellemi Kulturális Örökség Magyarországon jegyzékébe, így egy kicsit nagyobb figyelem övezi.</i></p>		
		
Szövés Cigándon		Szövés Tápén